

Херман Кох – „Уважаеми господин М.“

Уважаеми г-н М.,

Като за начало бих желал да ви съобщя, че вече съм по-добре. Макар вероятно да не подозирате, че съм се чувствал зле. Много зле дори, но към тази тема ще се върна по-късно.

В книгите си вие често описвате лица. Опитайте се обаче да опишете моето. Долу, на входната врата, или в асансьора вие ми кимате учтиво, но на улицата или в супермаркета – а и преди няколко дни, докато вечеряхте със съпругата си в ресторант „Ла Б.“ – с нищо не давате да се разбере, че сте ме познали.

Мога да си представя, че през по-голямата част от времето погледът на писателя е насочен навътре, но тогава поне не се мъчете да описвате лица в книгите си. Описанията на лица – също както описанията на природата – са отживелица и вероятно затова ви допадат толкова много. Нека не се заблуждаваме – и вие сте отживелица, като тук нямам предвид само възрастта ви, вие сте и двете: и стар, и отживял.

Седяхте със съпругата си на масата до прозореца. Както винаги. Аз висях на бара – пак както винаги. Тъкмо отпихах глътка бира, когато погледът ви се плъзна покрай лицето ми, без да спре. После жена ви се обърна към мен и се усмихна, а вие се приведохте напред и я попитахте нещо, след което – при второто вглеждане – все пак ми кимнахте. Жените имат по-добра памет за лица. Особено за мъжките лица. Жените нямат нужда да описват нечие лице – те го запомнят. С един поглед разбират дали лицето е силно, или слабо, дали въобще биха желали да носят в утробата си дете от това лице. Жените се грижат за съхранението на вида. И вашата съпруга преди време е погледнала на вас по същия начин и е решила, че лицето ви е достатъчно силно, за да не изложи вида ни на риск.

Приемете това, че съпругата ви е пожелала да носи в утробата си дъщеря, която по всяка вероятност ще има вашето лице, като комплимент. Като най-големия комплимент, който жена може да направи на мъж.

Да, по-добре съм. Сутринта ви наблюдавах, докато ѝ помагахте да качи чантите си в таксито, и не се стърпях, засмях се. Имате красива съпруга. Красива и млада. Няма да се впускам в коментари за възрастовата ви разлика. Всеки писател се нуждае от млада и красива жена. Или по-точно: всеки писател има право на млада и красива жена.

Разбира се, писателят има права, но не и задължения. Един писател е длъжен единствено да пише книги. А една млада и красива жена може да му е от голяма помощ. Особено ако е всеотдайна, ако е жена, която бди над таланта на мъжа си като квачка над пилците си, която пъди всеки, приближил се до гнездото, която стъпва на пръсти, когато писателят е в кабинета си, и само в определени часове му подава през процепа на вратата чаша чай и купичка шоколадови бонбони, която на масата се задоволява с мънкане в отговор на въпросите си, която знае, че е по-разумно да не приказва, дори ако са излезли на вечеря в ресторанта зад ъгъла, защото в главата на писателя се разиграват истории, а тя с ограничения си мисловен багаж – с ограничения си женски мисловен багаж – никога не би ги проумяла.

Ето такива неща ми минаха през ума, когато ви наблюдавах от балкона тази сутрин. Изучавах движенията ви, докато ѝ задържахте вратата на таксито: галантни както винаги, но и както винаги прекалено машинални, толкова сковани и инертни, че понякога се чудя дали тялото ви не ви мрази. Всеки може да запомни няколко танцови стъпки, ала не всеки може да танцува истински. Тази сутрин възрастовата разлика между вас и съпругата ви можеше да се изрази само в светлинни години. В компанията

на съпругата си понякога ми напомняте на мрачна, напукана репродукция на картина от седемнайсети век редом до пощенска картичка със слънчев пейзаж.

Всъщност наблюдавах предимно съпругата ви. И отново ми направи впечатление колко е красива. С белите си кецове, бялата тениска и сините дънки тя танцуваше за мен танц, който вие в онзи момент дори не забелявахте. Гледах слънчевите ѝ очила, вдигнати като диадема, косата – прибрана зад ушите с фиби, и всичко, всяко движение на тялото ѝ излъчваше възбуда от предстоящото заминаване, която я караше да изглежда още по-красива от друг път.

Сякаш чрез избора на дрехи и на жестове тя вече се бе отправила мислено към целта на пътуването си. И докато я наблюдавах от балкона, в изражението на съпругата ви съзрях за един кратък миг ослепителен пясък и морска вода, която се оттегля мудно от мидени черупки; в следващия миг вашата съпруга вече седеше на задната седалка на таксито, което се отдалечаваше от полезрението ви – от полезрението ни.

Колко ли време ще отсъства? Седмица? Две? Няма голямо значение. Важното е, че сте сам. Една седмица ми е достатъчна.

Да, имам планове за вас, г-н М. Сигурно си мислите, че около вас няма никой, но от днес нататък аз ще съм до вас. В известен смисъл винаги съм бил до вас – сега вече и буквално. Тук съм и не смятам да си тръгвам скоро.

Желая ви лека нощ – първата ви нощ без нея. Изгасям лампата, но оставам до вас.

2

Сутринта отскочих до книжарницата. Романите ви все така стоят до касата, но това вероятно ви е известно. Приличате ми на оня тип писатели, които още с влизането си в книжарницата проверяват колко сантиметра книги са останали върху рафта. Струва ми се, че не бихте се посвенили да попитате книжаря как вървят продажбите. Или през последните години сте станали малко по-сдържан?

Във всеки случай книгите ви образуват висока колона до касата. Появи се дори потенциален купувач, който взе един екземпляр от купчината и го завъртя между пръстите си, сякаш се опитваше да отгатне качеството му по теглото. Едва се стърпях да не му кажа: „Върнете я обратно, не струва!“. Или: „Горещо ви я препоръчвам, истински шедьовър!“.

Но тъй като ми беше непосилно да избира между двете крайности, си замълчах. Вероятно колоната говореше достатъчно. Всяко нещо, натрупано на колона до касата, е шедьовър. Или точно обратното. Среден път няма.

Докато човекът стоеше с вашата книга в ръце, аз надникнах към снимката на задната корица. Винаги съм смятал, че в погледа, който сте отправили към света, има нещо цинично. Това е поглед на човек, който умишлено се съблича бавно на пренаселен плаж, без капка свян, понеже му е все тая дали го зяпат, или не. Вие не гледате читателя – не, предизвиквате го той вас да гледа, да не откъсва очи от вас. Като надпревара кой пръв ще отмести поглед, надпревара, в която читателят е винаги губещ.

Между другото, забравих да попитам къде спяхте тази нощ. И какво сторихте с внезапно отворилото се пространство от другата страна на леглото. В собствената си половина ли легнахте, или се присламчихте към средата?

Вчера вечерта слушахте музика: диск, който не си позволявате да пускате, когато съпругата ви си е у дома. Чувах стъпките ви из цялата къща, сякаш искахте да се уверите, че действително сте сам; чувах как отваряте прозорците, а след тях и вратите на балконите. Да не би да се опитвахте да прогоните нещо? Миризмата ѝ например? Влюбените притискат нос в дрехата на любимия, когато него го няма. Хората, у които любовта е угаснала, разтварят прозорците, както се проветрява стар костюм, лежал

твърде дълго в нафталин, макар собственикът му да знае отлично, че никога повече няма да го облече.

Стояхте на балкона, чувах как си припявате. Не беше точно моят тип музика, но разбирам, че хора, които пишат книги като вашите, слушат подобна музика. Впрочем доста бяхте усилили звука, малко оставаше да прекрачите границата. Но аз не съм дребнав. Не исках да ви развалям настроението още първата вечер.

Защо не посмяхте да дойдете сам оня път, за да се оплачете от твърде силната музика? Защо изпратихте съпругата си?

– Мъжът ми е писател – рече тя. – Не понася шума.

Поканих я, но тя направи само няколко крачки през прага, отказа да влезе по-навътре. Все пак се приведе напред, опита се да надзърне към стаята. Вгледах се в лицето ѝ в същия миг и долових мирис на нещо, което пожелах да задържа.

Когато няколко часа по-късно реших да си лягам и прекосих коридора, мирисът още не се беше разнесъл. Останах в тъмното дълго, докато не престанах да го усещам. Във всеки случай не разтворих вратите или прозорците, за да прогоня аромата ѝ. Изчаках търпеливо, докато той сам не реши, че е дошъл моментът да си тръгне.

Онази вечер успях да се убедя отблизо, че тя вече не е момичето, което дойде да ви интервюира за училищния вестник. Как го казахте? „Един ден тя пристигна с тефтер под мишница и дълъг списък с въпроси. И в интерес на истината, още не ги е задала докрай.“

Какъв беше първият ѝ въпрос, щом прекрачи вашия праг? „Защо пишете?“ ли? Ученичките си умират за тоя въпрос. А вие какво отговорихте? Какво бихте отговорили днес?

На масата най-често сте едносричен. Не че бих разбрал какво казвате, ако разговаряхте, но иначе гласовете проникват лесно през стената. Мога да чуя тракането на приборите в чиниите, а през лятото, когато прозорците ви са отворени, дори доливането на чашите.

Докато устата ви предъква храната, в мислите си вие още сте в кабинета си. Няма как да ѝ разкажете с какво сте се захванали. И без това не би разбрала – жена е.

И така храненията ви преминават в мълчание, прекъсвано единствено от някой и друг въпрос. Не чувам какво пита, чувам само, че задава въпроси. Въпроси, на които вие отвърщате с поклащане на глава в една или друга посока.

Не доловя ли отговор, значи, поклащате глава; няма начин да отговорите – та нали мислено сте в кабинета си!

По-късно, щом станете от масата, съпругата ви раздига и подрежда чашите и чиниите в миялната. След това се усамотява в стаята откъм улицата, където остава до лягане.

Едно не ми е ясно – как минават часовете на съпругата ви в тази стая. Книга ли чете? Телевизия ли гледа? С намален звук или съвсем без звук?

Често си я представям как седи там сама – жена на стол, живот, който се завърта като стрелките на часовник, без някой някога да погледне колко е часът.

Впрочем сигурно сте забелязали, че пуснах музика. Вероятно не по ваш вкус. Завъртях копчето на уредбата и сега звукът е приблизително толкова силен, колкото беше и през онази вечер, когато съпругата ви дойде и ме помоли да го намалю.

По всяка вероятност няма да слезете. Нужен ви е медиатор, не сте човек, който би слязъл сам. Затова усилвам музиката още мъничко. Звукът вече става дразнещ.

Нямам конкретен план. Криво ми е, че такава млада и красива жена си прекарва времето във вашата компания, че вехне във вашата компания.

Ето че чувам звънеца; по-храбър сте, отколкото си мислех.

– Бихте ли могли да намалите музиката?

Няма да правя опити да описвам лицето ви, оставям описанията на вас.

– Разбира се – отвърщам.

Щом затворих вратата току в лицето ви – в неописаното ви лице – веднага намалих звука, след което започнах да го усилвам постепенно. Обзалагам се, че няма да слезете втори път. Познах.

Утре ще раздавате автографи в книжарницата – видях плаката на витрината. Дълга ли ще е опашката, или къса? Или пък въобще няма да има опашка? Понякога колоните от книги до касата не значат съвсем нищо. Понякога вали, друг път грее слънце. „Заради времето е“ – ще ви увери книжарят, когато не се появи никой.

Един обаче ще дойде при всяко положение. Аз.

До утре.